

EKONOMIE NÁBOŽENSTVÍ, EKONOMIKA A NÁBOŽENSTVÍ

Zdeněk Vojtíšek

Vzpomínám, s jakým nadšením a zároveň překvapením jsem se před dvaceti lety seznámil s teorií racionální náboženské volby. V knize *Činy víry*¹ jsem četl první tezi: „V mezích své informovanosti a svého porozumění, omezení dostupnými možnostmi a vedení svými preferencemi a zálibami pokoušejí se lidé činit racionální volby.“² Sociologové Rodney Stark a Roger Finke tezí o racionální volbě v oblasti náboženství zřetězili nakonec 99 a doplnili je 36 definicemi. Samozřejmě jsem z knihy vnímal i určitý redukcionismus (ostatně její podtitul zní: *Vysvětlení lidské stránky náboženství*), ale aha-efekt, který jsem tehdy pocítil, byl velmi mocný.

Ekonomii náboženství představuje v tomto čísle časopisu *Dingir* ekonom **Pavol Minárik**. Kromě jiného píše o dvou základních tématech tohoto oboru. Jedno by snad mohlo být nazváno „ekonomie náboženství v užším smyslu“ (to už jsou moje slova), neboť zkoumá náboženské chování z hlediska teorie racionální volby. Kromě vlastního Minárikova textu přináší tento *Dingir* i recenzi **Martina Klapetka** na Minárikovu základní knihu této disciplíny. O konkrétních racionálních volbách pojednávají další dva články: teolog **Pavol Bargár** napsal o tzv. teologii prosperity neopentekostálních (anebo jiným pojmem: neocharismatických) křesťanů, antropolog **Václav Křivanec** o náboženských prvcích v systému prodeje, zvaném multi-level marketing. Známe ho (aspoň zprostředkovaně) asi skoro všichni díky firmám Herbalife a Amway. Z prostředí firmy Amway také pocházejí texty („svědectví“) na třetí straně obálky.

Druhé téma by snad mohlo být nazváno „ekonomika a náboženství“. Teoretický úvod do vztahu mezi náboženstvím a typem či výkonem hospodářství poskytuje religionistka **Helena Dyndová**. Konkrétně islám může silně promluvit do ekonomiky díky svému bankovníctví, a to i do ekonomiky západních společností, jak o tom píše islamolog **Lukáš Nosek**. Jiný příklad poskytuje vliv jihoamerického pentekostalismu na tamní ekonomiku (a tím pádem i politiku). V čísle *Dingiru* 1/2019 o něm psala v tématu „Současný evangelikalismus“ hispanistka Šárka Grauová. Nyní fenomén pentekostalismu v této části světa připomíná recenze přelomové knihy R. Andrewa Chesnuta od **Terezy Halasové**. Ze strany náboženství ovšem není ekonomika jen ovlivňována, ale ekonomické systémy jsou i kritizovány. O jedné takové kritice ze strany křesťanského teologa Kennetha Barnese referuje v recenzi jeho knihy **Pavol Bargár**.

Kritika kapitalismu ovšem nejslyšitelněji zaznívá ze strany římskokatolické církve. Teolog a religionista **Ivan O. Štampach** ve svém článku upozorňuje, že navzdory této kritice by duch „divokého“ kapitalismu mohl proniknout do české části této církve. Vztah náboženství a ekonomiky totiž není jednosměrný: nejen že náboženství ovlivňuje ekonomiku, ale ekonomika může ovlivňovat náboženství. Obavu tohoto typu vyjadřuje (v případě buddhismu) Ronald E. Purser, jehož knihu recenzovala **Helena Dyndová**. A podobnou obavu, že ekonomický systém („komerce“) ovlivnil, nebo dokonce zničil podstatu náboženského svátku Vánoc, slyšíme každý rok. Religionista **Hynek Bečka** ale prokazuje, že toto ovlivňování a ani nářek nad ním nejsou novými jevy.

Přeji čtenářům podobné otevření očí nad podněty z oboru ekonomie náboženství, jaké jsem zažil před lety sám. ■

Poznámky

- 1 Rodney Stark – Roger Finke, *Acts of Faith. Explaining the Human Side of Religion*, Berkeley – Los Angeles: University of California Press 2000.
- 2 Tamtéž, s. 85.

Doc. PhDr. **Zdeněk Vojtíšek**, Ph.D. (*1963), je vedoucím katedry religionistiky na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a šéfredaktorem časopisu *Dingir*.

OBSAH

Holismus jako filosofie a náboženství (Zuzana M. Kostíčová)	2
Antropologie náboženství (Marek Halbich)	5
Téma	
Náboženství pohledem ekonomie (Pavol Minárik)	8
Náboženství a ekonomika v dialogu (Helena Dyndová)	10
Za spravedlivou společnost (Lukáš Nosek)	13
Ži dlou a prosperuj! (Pavol Bargár)	16
Myšlením k úspěchu (Václav Křivanec)	19
Vánoce, které neexistují (Hynek Bečka)	22
Čeští katolíci a jejich majetek (Ivan O. Štampach)	24
Rozhovor s Tomášem Sedláčkem	
Ekonomie jako duchovní disciplína (Pavel Hošek)	26
Události	
Křesťané vietnamského původu jsou v misii v Česku úspěšní (Zdeněk Vojtíšek)	28
Izraelem hýbe další kauza z prostředí ultraortodoxních Židů (Tomáš Novotný)	28
Rejstřík	29
Reflexe	
Bohoslužba pro zvířata (Darina Bártová)	30
Recenze	
Odrazový můstek pro obor ekonomie náboženství (Martin Klapetek)	31
Proměna náboženského prostoru Latinské Ameriky (Tereza Halasová)	32
Barnes: Kapitalismus vyžaduje vykúpenie (Pavol Bargár)	34
McMindfulness: Buduj mindfulness, posilíš kapitalismus (Helena Dyndová)	35
Čtení	
Jsem guruem bohatých (Bhagván Šrí Radžniš – Osho)	3. strana obálky